

Gierik 55, juni 1997

Thierry Deleu

LA CHAISE-DIEU

In La Chaise-Dieu in portieken
en om de hoeken godsdienstig
besluipen wij de liefde.
Wij maken kleine geluiden,

drinken ice-tea au citron.
De zon kruipt over ons heen,
beneemt ons de adem als wij
stijgen naar La Casa Dei.

Wij rusten er met de dieren,
warm nestelt zich de wijn
in de roes van ons verhaal.
In het gastenboek schrijf ik

de initialen van je naam,
de bruine glimlach van je ogen,
de goede geur van je oksels,
de merknaam van je huid.

BLESLE

Onbewoonbaar als december
dit land dat ons bekoorde,
heimwee is niet te ontkomen
zelfs in Blesle niet.

Heimelijk schrijf ik jou,
de avond ademt zwaar en
de krekels verliezen stem.
Ik ween in de eerste persoon

en mijn huid wordt wit.
De leeswijzer een palmtakje
op mijn nachttafel Eco.
De stilte, de grote rust

die komt als zij overbodig is.
In een onverhoeds duel
kuit tegen kuit rug tegen rug
bereik ik het hoogtepunt.

BRIOUDE

In Brioude naar lachende
knieën kijken zij legt haar ogen
tussen de bladen van Benoîte Groult's
Les Vaisseaux du coeur heel even

kijkt zij op - haar witte dijen
laten zich niet snel lezen.
Zoomloos spant zich mijn huid op
ik wijzig de loop van mijn adem.

Onder het banier van de jacht
verblinde ruiter van de behoefte
loop ik op haar af behoedzaam
beruik ik haar tot op kniehoogte.

De jacht is open - in de verte
jagers janken tegen elkaar
als honden. Praatziek de paarden
als het gehinnik van hun ruiter.

LAVAUDIIEU

In Lavaudieu kocht ik
een snoer van honderd kralen
dat je hals bij elke adem
honderdmaal mijn liefde voelt.

Mijn liefde wijzer dan verstand,
jij bent in elk woord in elk ding
overall een nieuwe kwelling
dit spel met jou is leven.

Leven in af-en-toe een dorp
waar men met ons deelt brood kaas
druiven oud ritueel als had
geen tijd de eeuwigheid gekruist.

Wij kruisen schapen paarden
die zich laven aan de dorpsfontein,
in de kapel een schrijn ben ik
hoofser dan een minnestreel.

BEELDENSTORM

Vluchtende monniken dansende
monniken witte benen
tussen reikhalzende schapen
die als juffers opgejaagd

over het plein tippelen.
In bruinharen pijpen gehuld
hun kappen vallen als maskers
van hun kruinen lopen zij

de dieren voor de voeten.
Kreunend uit haar acht hoeken
luit de klok beeldenstorm.
De bliksem slaat in de oppers

de boeren met heiligenbeelden
onder de arm verdwijnen
in hun houten huizen.
De herder fluit op zijn vingers

over de heuvelkam blaft
de hond zijn schapen bijeen.
Op enkele vamen vandaan
dring ik in jou als halewijn.

(Lavaudieu)

G u y C o m m e r m a n

GEHEIME AANDACHT (Joyeuse, juli 1996)

1.

Soms heb je lief en weet je niet;
je bent blind van al het rood
dat loodrecht de wolken breekt,
je bidt, je roept, je hijgt

Je ruimte blijft stilzwijgen,
je streelt keien glad opdat ze zouden zingen,
je breekt water tot koel fluweel,
je springt, je stijgt, je klimt,
je hakt op rotsen in opdat ze zouden huilen,
je zift lucht tot gouden regen,
je zwijgt uiteindelijk
omdat haar schaduw bloedt
en je weet niet dat haar wonde
de roep is van haar tong en pezen

Je bent blind van al het rood
geronnen vocht dat uit de wolken vloeit,
je zult eenzaam blijven tellen
tot je haar nooit begrijpt
waarom ze meer wil dan je handen
en niet langer fluistert langs je oor

Zoveel geheime aandacht weet je niet.

2.

Zoveel geheime aandacht voor een stem
rondom je geest, die vaag de open plekken
aftast van je falen en lusteloosheid
op je thuisreis langs toppen en trechters,
oevers, pijnbomen en gulle monden,
met in je achterste hoofd de scherpe echo's
van die gekende en gehate stem,
verwijten, dromen, in spiegelbeeld,
niet mee te delen eigendom
die je o zo graag kwijt wil

De stem en de aandacht:
meanders gevangene, zonder cipier,
en de schemerlamp die haar pijnlijk licht
blijft strooien, onbereikbaar
voor je vingertop of wil.

3.

Met een vingerknip willen voorspellen
hoe de oude verhalen van morgen zijn
want willen is denken en dat is niet
iedereen gegeven, zeker niet altijd

In de uitgesleten, bekaffe rivier
dwalen, in spiralen, al meer dan zovele tijden,
dezelfde andere forellen, onafscheidelijk
opwaarts tot in onveranderlijke eeuwigheid

Zo is het, zo lijkt het, ook overmorgen
brengt geen beweging of ruimere cirkels
in het zwemmen van de zilveren herauten
of het denken van de wandelaar op rust
of het willen van de lieve gek,
die raadsels zoekt en doorgeeft
aan de vrouw die elke nacht
haar huid verwisselt
en zichzelf blijft.

4.

Hoe zij haar huid verwisselt
en naar aanleiding van bijna niets
gewoon verblijvend op en schrijdend langs
de eeuwenoude dorre geitenpaden van de Cévennes,
mij een schok bezorgt, een neerslag van het zijn:

waarom een streling onbelangrijk is, maar
het verlangen om aan te raken deze bergen verzet,
waarom haar stilzwijgen tijdens de beklimming
de leugens opruimt en elk overwogen woord,
al lijkt het waarheid, als erosie schuift en glijdt
langs flanken die zich eindig weten

Hoe ze alles ruilt voor wat ik kwijt wil
en toch niets verliest, want niets bezit

Haar hand is de winnende hand
die mijn hinder wegwuift
en mijn huid verhaalt hoe ze zich
tot bijna niets verplicht kan voelen.

5.

Ik glimlach m'n pijn weg, wispelturig,
langs de grillige waterlijn
die grind en vocht verzoent:
wat voorheen kwetste, droogt
in witheet zenit van de kurken zon

Een kleine noordenwind waait met kinderhand:
dag lover, groen, acacia en munt,
hier wuif ik weer, de geur van tijm
is onderweg, nog wat geduld, ik ben hier pas,
proef m'n onschuld op je droge lippen
en vooral, beweeg niet meer

Een overmoedige forel duikt de lucht in

Ongehoorzaam schuift mijn voet het water op

Niemand voelt zich bedreigd:
een wonder leeft en niemand weet waarom.

6.

Een wonder leeft onder elke steen
die hier te rusten en te splijten ligt

Overvloed aan licht jaagt het lome leven
in zijn smalle repen vochtig lommer,
naarstige mieren reizen over en weer
langs tak en steen naar ondergrondse
stad alsof het allerlaatste oordeel
ze achternaait; een straf, een maat voor niets,
ze lijken wel een mensenuitvinding,
zo nutteloos ijverig en onbekommerd
om de gewone wonderen van god,
die nooit bestaan zal, maar Hij weet het niet
of doet alsof zijn handpalm bloedt

Niet alle kinderen volgen deze weg,
zij kijken hoe de voorn zwemt en vissen niet

Op hun schouders landen paarse vlinders.

Marcel Hennart

(vertalingen: Guy Commerman)

LES ETANGS MORTS

Pour tant de jours où j'errais sous les maronniers de la ville,
Pour tant de jours grignotés par les besognes de serf,
Sans un mot, sans un amour qui transfigure ma peine,
Pour tant d'inutiles regards
et ce jeu des refus où mon coeur se déchire,
je viens vers toi, ô ma bonne eau toute calme,
ô ma bonne eau douce et lisse ainsi qu'une lame,
ô ma bonne eau prodigue aussi de mort
et brillante ainsi qu'un regard
et plus profonde d'être pareille au vide des cieux.

(ex: Les étangs morts, 1948)

DODE VIJVERS

Voor zovele dagen dat ik onder de kastanjelaars in de stad zwierf,
Voor zovele dagen door slaafse bezigheden afgeknaagd,
Zonder een woord, zonder liefde die mijn leed omtoverf,
Voor zovele, nodeloze blikken
en het spel van weigering dat mijn hart verscheurt,
kom ik naar je toe, o mijn goed water, zo kalm,
o mijn zachtaardig en vlijmscherp water,
o mijn goed water kwistig met de dood
en glinsterend als een blik
en dieper want gelijk aan de leegte der hemelen.

CHANT DE LA TOUR DE SILENCE

Un cri perce sa gangue et suscite l'aurore.
Oh! quel être soudain venu peuple ce jour?
Quelle nudité blanche ensorcelle la tour,
La tour où nul ne vient rêver aux mandragores?

Et j'oppose mes mains au dur vol des vautours,
Je fuis l'ombre d'une aile où mon âme s'ignore
Et cette peur, et la clarté qui me déflore,
Et ce moi qui s'émiette aux bises d'alentour.

Heure, mon oiseau d'or que je crains d'étrangler,
Heure échappée aux mains transparentes du vent
Sans l'empreinte d'un souffle aux cieux immaculés,

Je te cherche au milieu des fleurs d'auparavant,
Je te cherche, écho mort d'un hasard en allé,
Moi qu'a repris la Nuit dans ses sables mouvants.

(ex: Les chants du double, 1949)

LIED VAN DE TOREN DER STILTE

Een kreet ontsnapt de keel, verwekt ochtendglorien.
O! Welk opdoemend wezen bewoont deze dag?
Welke blanke naaktheid behekst de torenvlag,
De toren vrij van galgenkruid en mandragora?

Ik hef de handen naar de wrede zwerm van gieren,
Ik vlucht schaduw van een vleugel, mijn ziel vervaagd
Deze angst, en de klaarte die me ontmaagdt,
Ik die verkruiemel in verwaaierd wintergieren.

Uur, ik vrees mijn gouden vogel te versmachten,
Uur geglipt tussen de transparante windhand
Geen zuchtafdruk in zuivere hemelnachten.

Ik zoek je midden in het vroeger bloemenland,
Ik zoek je, dode echo, toevallig wachten,
Ik die de Nacht bedwong in zijn jagend drijfzand.

SI TU trouvais les mots, le dur silex se souviendrait de la transparence de l'eau.

Si tu savais te taire, suffisamment, pour entendre son rythme, le dur silex retrouverait en lui le feu qui couve une étoile nouvelle.

Si tu le contemplais avec amour, jusqu'à le transpercer de ton regard, le dur silex redeviendrait un coeur de bête, gonflé par tous les ruts, incendié par l'ivresse des chasses.

Seulement, tu te tais, et il se tait. Tu l'ignores et il t'ignore. C'est par toi qu'il reste ce mort, ce coeur décoloré, emmaillotté de boue. C'est par toi qu'il reste ce mort qu'abandonne le rude pouls du sol, et du torrent.

(ex: Miroir multiple, 1955)

ZO JE de woorden vond, de harde silex zou zich de doorschijning van water herinneren.

Zo je kon zwijgen, net genoeg, om zijn ritme te horen, de harde silex zou in zichzelf het vuur terugvinden dat een nieuwe ster koestert.

Zo je hem met liefde zou aanschouwen, met doordringende blik, de harde silex werd weer een dierenhart, gezwollen door alle bronstigheden, ontvlamd door de dronkenschap der jachten.

Maar ach, je zwijgt, ook hij zwijgt. Je kijkt weg, hij kijkt weg. Door jouw schuld blijft de dood, een verkleurd hart, omwikkeld met slijk. Door jouw schuld blijft hij de dode die de zware polsslag van aarde en bergstroom opgeeft.

SUR LA BRUYÈRE, près des pins qui frissonnent, en ce lieu où règne l'oiseau, il suffisait pour échapper aux autres hommes de ne vouloir être debout, d'être comme une feuille étendu sur la terre, pareil aux morts, offert en holocauste à l'infini, il suffisait de se livrer au monde, avec sur ses paupières closes, le poids de la lumière, comme un regard chaudement maternel, avec aussi, soudain précisées sous la main, la fraîcheur de source d'un bras, la rondeur d'un sein comme une pomme, pour ne pas oublier l'exacte mesure de sa trouée de ciel.

(ex: La voix de l'herbe, 1961)

OP DE HEIDE, naast de dennen die rillen, plek waar de vogel heerst, volstond het om aan de andere mensen te ontvluchten onwillig om rechtop te staan, als een blad te zijn, uitgestrekt op de grond, gelijk aan de doden, geofferd aan de holocaust tot in der eeuwigheid, volstond het om zich aan de wereld te geven, de oogleden gesloten, het gewicht van het licht, als een hartverwarmende, moederlijke blik, en met eveneens en onverwacht tijdig bij de hand, een arm fris als een bron, de appelroning van een borst, om niet te vergeten de juiste afmeting van de wijde opening op de hemel.

B 117

Longs quais de rêves morts mon royaume interdit
Qu'un serpent de fumée arrache à mon regard,
Cimetière des trains aux fantômes maudits
Glissant comme des pleurs aux joues de mon brouillard

Rails de clarté filant sous les maigres buissons
Et vieux wagons perclus de rouille aux ventres creux,
Gazomètres du soir tours de vaines chansons,
Guérite aux aiguilleurs nid de béton aux cieus

Ainsi ma force et mon seul bien en cet enfer,
Scories de chant lancées un jour au front de Dieu,
Dans la plainte des roues souvenir de feu clair
Au rythme monotone des fourgons à boeufs

(ex: Les aubes blessées, in Poèmes choisis, 1965)

B 117

Lange kaden van dode dromen mijn verboden koninkrijk
Dat een kronkelende rookpluim aan mijn blik ontruikt
Het kerkhof van treinen met verdoemde spoken
Als tranen drup'lend langs de wangen van mijn nevel

Sporen van klaarte flitsend langs de schrale struiken
En oude wagons verlamd door roest van lege magen,
Gashouders van de avond torens van vergeefse liederen,
Wachthuisje met wisselwachters betonnen nest hemelwaarts

Zo ook mijn kracht en mijn enig goed in deze hel,
Metaalslakken van een lied op een dag in Gods gelaat geslingerd,
In het weeklagen van wielen herinnering aan helder vuur,
Aan het monotone ritme van de beestenwagens

SOLEIL PARTOUT présent dans la flamme figée des oliviers, dans la braise du chant de tes cigales, tu te multiplies dans les aiguillons des cailloux de la route, et tu es pierre à la fronde invisible. Transpercé, lapidé de ta lumière, heureux d'un parfum de thym dans l'air immobile, infatigué je gravis ton bûcher très doux, je me fais pèlerin du ciel qui me dévore.

Mais encore, soleil, tu n'étais là que pour aggraver l'ombre et dessiner l'humanité d'une caverne où la pierre vivait enfin, où l'homme était mêlé au chant des eaux qui forçaient les parois, qui sourdaient soudain de sa tête et coulaient en torrents de mots, en cascades d'amour sur les flancs morts de la montagne.

(ex: Clartés minérales, 1974)

ALOMTEGENWOORDIGE zon gestold in de vlam van olijfbomen, in de houtskool van je cicadenlied, je vermenigvuldigt je in de angels op de keien van je reisweg, en je bent steen met onzichtbare slinger. Doorboord, gestenigd door je licht, gelukkig met een geur van tijm in de onbeweeglijke lucht, onvermoeibaar betreed ik je smeulende brandstapel, ik word pelgrim van een hemel die me verscheurt.

Maar zelfs dan, zon, je was er slechts om de schaduw te verzwaren en voor de mensheid een grot uit te tekenen waar de steen eindelijk leven zou, waar de mens ondergedompeld was in het lied van waters die de wanden doorboorden, die onverwacht en oorverdovend uit zijn hoofd borrelden in woordenstromen, in liefelijke watervallen op de dode bergflanken.

MÉLOPÉE du torrent, tu t'insinues, tu me ravines. Tu imprègnes mes heures. Tu les dissous. Et de ma lente mort, je voudrais faire un chant de vie, de nudité, pareil à l'eau.

(ex: Abeilles éblouies, 1974)

MELOPEE van de bergstroom, je dringt in mij, je overspoelt mij. Je verzadigt mijn uren. Je lost ze op. En uit mijn trage dood, wil ik een levenslied puren, zo naakt, zo gelijk aan water.

AU FLANC de la dune gravie,
c'est la lumière que foulent tes pieds
et c'est aussi le temps qui se refuse
en sa chute de sable
à ta demande
au sablier invisible né de tes pas

(ex: Pensées de sable, 1985)

AAN DE FLANK van de beklommen duin
ligt het licht door je voeten vertrap
ligt ook de tijd die zich de rug toekeert
in zijn terugval van zand
op je vraag
naar de zandloper geboren uit je stappen

HOMME
signe exsangue
vidé de son pouls
chiffre entre les mains
de monstres comptables
en sa prison de temps
qui n'est le sien

(ex: La porte de verre, 1989)

MENS
bloedeloos teken
levenloze polsslag
cijfer in de handen
van boekhoudkundige monsters
in zijn kerker van tijd
die hem niet behoort

LA LUMIÈRE attend au bout de la mèche et sa nourriture de cire est comme un sang qui la traverse en son sommeil.
Mais sa flamme n'est vie sans la main qui la touche et la mèche ne sait quelle nuit la cerne sans fin.

HET LICHT wacht aan het einde van de lont en zijn voedsel van kaarsvet is als bloed dat zijn slaap doorstroomt.
Maar zijn vlam is levenloos zonder de hand die het raakt en de lont weet niet welke nacht haar eindeloos omringt.

ET LES OBJETS oublient de s'éveiller, de nous tendre la main. On est aussi comme la mèche : on s'imbibe de vide, et d'immense ténèbre.

(onuitgegeven, 1996/1997)

EN DE VOORWERPEN vergeten te ontwaken, ons de hand te reiken. We zijn zoals de lont: verzadigd van leegte, en onmetelijke duisternis.

CETTE EAU de printemps mêlée à mon vin trop vieux
cette douceur trop douce
qui amollit la peur au fond des veines
et me trouble les yeux
moi qui ne connais mon âge
et qui brouille mes cartes
croyant qu'elles sont vraies
ô déraison de mon regard
qui plus que d'autrui
me soumet à sa loi qui me transit

et malgré tout
je dirai le printemps
j'éclaterai comme une fleur
sous la lumière

(ex: L'aventure d'un souffle, 1996)<D>

DIT LENTEWATER vermengd met mijn te oude wijn
deze te zoeterige zoetheid
die de angst in de aders verzacht
en mijn ogen vertroebelt
ik die mijn leeftijd niet ken
en die mijn kaarten schudt
want ik geloof dat ze echt zijn
o waanzin van mijn blik
die meer dan die van anderen
me aan zijn wet onderwerpt en me doet verstijven

en ondanks alles
spreek ik over lente
als een bloem zal ik openbloeien
in het licht

Orhan Veli Kanik

"Ik ben bang voor kikkers"

(vertalingen: Luc Deneulin)

Voor de Turken is *"Ik luister naar Istanbul"* wellicht het bekendste gedicht uit hun hele literatuur.

De schrijver ervan, Orhan Veli Kanik, werd in 1914 in Istanbul geboren. In 1925 gaat zijn familie in Ankara wonen, waar hij schoolloopt. Bij zijn eerste stappen op het pad van de poëzie, wordt hij aangemoedigd door één van zijn leraren, de dichter Tampinar. Ook raakt hij er bevriend met Melih Cevdet Anday en Oktay Rifat, net als hij beginnende dichters. Ze lezen elkaar hun werk voor en discussiëren over kunst en literatuur. Spoedig richten ze een bescheiden tijdschrift op: *"Sesimiz"* (Onze Stem).

Na het lyceum geeft hij vrij snel op en in 1936 gaat hij bij de Telegraafdienst in Ankara werken. In hetzelfde jaar worden in een aantal tijdschriften zijn gedichten gepubliceerd, zoals in *Ses* (Stem), *Inkilapçı Gençlik* (Revolutionaire Jeugd) en *Varlık* (Bestaan). Aanvankelijk schrijft hij onder pseudoniem (Mehmet Ali Sel), later gebruikt hij als auteursnaam, naar Turkse traditie, zijn beide voornamen.

In 1941 verschijnt de ophefmakende gedichtenbundel *"Garip"* (Vreemd) met teksten van zowel Orhan Veli als Melih Cevdet Anday en Oktay Rifat. Het boek roept zeer tegenstrijdige reacties op. Deze teksten betekenen een echte breuk met de klassieke Ottoaanse dichtkunst, zowel qua inhoud (door het alledaagse en ongeunstelde te verheerlijken - een anjer, een insect - of af te wijzen - vogels zijn leugenaars, mooi weer is verderfelijk - en door het absurde van het leven te beschrijven) en qua vorm (metrum en rijm zijn verdwenen), als qua taal (een eenvoudige woordkeus en syntaxis in schril contrast met de ingewikkelde, archaische taal van de Divan-dichters, die erg door het Perzisch beïnvloed was).

Na zijn legerdienst wordt Orhan Veli vertaler bij het Ministerie van Nationale Opvoeding. Hij vertaalt er o.a. werk van Molière en de Musset evenals La Fontaines fabels. In '48 zet hij de komisch-moraliserende volksverhalen op vers over de in de Turkse, Perzische en Arabische wereld legendarische dorpsgeestelijke Nasrettin Hodja. Zijn eigen werk, dat ondertussen gepubliceerd wordt, oogst grote bijval.

In 1949, het jaar voor zijn dood, sticht hij het eenmanstijdschrift *Yaprak* (Blad).

Al werd Orhan Veli in Turkije vrij vlug een beroemd figuur, toch stelde hij alles in het werk om zijn privéleven verborgen te houden, wat afstak tegen de personencultus van de Divan-dichters. Daarom gevraagd, portretteerde hij zich het liefst met uitspraken als "ik eet graag spinazie" of "ik ben bang voor kikkers".

Na een val op straat in Ankara sterft hij op 14 november aan een hersenbloeding. Hij wordt met eerbetoon ter aarde besteld in Rumelihisar, aan de Bosporus.

NAAR DE OORLOG

Kind met blonde haren dat naar de oorlog gaat!
Kom even mooi terug als je nu bent;
met op je lippen de geur van de zee,
op je wimpers zout;
kind met blonde haren dat naar de oorlog gaat!

HAIKU

De geur van het schuim
en een schotel garnalen
aan zee te Sandik.

VOOR ISTANBUL

1. April

Onmogelijk
gedichten te schrijven,
als je verliefd bent;
en onmogelijk er geen te schrijven,
in de maand april.

2. Verlangens en herinneringen

Verlangens zijn één ding,
herinneringen een ander.
In een stad die de zon niet ziet,
zeg me, hoe kun je daar leven?

3. Insecten

Denk nergens aan,
verlang gewoon!
Kijk, dat is wat insecten doen.

4. Uitnodiging

Ik wacht,
kom wanneer het zulk mooi weer is,
dat het onmogelijk is niet te komen.

GEDICHT OVER EENZAAMHEID

Ze weten het niet, zij die alleen leven,
hoe de stilte de mens beangstigt;
hoe de mens tegen zichzelf praat;
hoe hij naar de spiegel loopt,
weemoedig verlangend naar een ziel,
ze weten het niet.

KWATRIJN

Kijk, zie het zo grote geheim van het leven
één wortel van de boom is overgebleven
hoe zoet is niet de wereld dat duizenden mensen
zonder armen, zonder benen blijven leven.

MOOI WEER

Mij heeft dit mooie weer in het verderf gestort,
bij zulk weer nam ik ontslag
als ambtenaar bij de dienst der domeinen.
Ik begon bij zulk weer te roken
bij zulk weer werd ik verliefd;
ik vergat brood en zout
naar huis mee te brengen bij zulk weer;
de ziekte om gedichten te schrijven kwam terug
bij zulk weer;
mij heeft dit mooie weer in het verderf gestort.

VOOR HET VADERLAND

Wat hebben we voor dit vaderland niet allemaal gedaan!
Sommigen onder ons zijn gestorven;
sommigen onder ons hebben toespraken gehouden.

SABRI, DE MONTEUR

Sabri de monteur en ik praten
altijd 's nachts
en altijd op straat
en altijd zijn we dronken.
Telkens zegt hij:
"Ik zal te laat thuiskomen"
en telkens heeft hij twee grote broden
onder de arm.

GRAFSCRIFT

1.
Niets deed hem op deze wereld
zo veel pijn als likdoorns;
zelfs dat hij lelijk was
maakte hem niet zo verdrietig;
wanneer zijn schoenen hem niet te veel knelden
riep hij Allahs naam niet vaak,
toch kan hij niet als een zondaar beschouwd worden.
Hoe droevig toch voor Süleyman Efendi.

2.
To be or not to be,
dat waren geen problemen waar hij zich zorgen om maakte;
op een avond sliep hij in;
en ontwaakte niet meer.
Ze tilden hem op en brachten hem weg,
ze wasten hem, baden voor hem en begroeven hem.
wanneer zijn schuldenaars zijn dood zullen vernemen
schelden ze hem vast zijn schulden kwijt.
En wat zijn tegoeden betreft...
de overledene had er geen.

3.
Ze hebben zijn geweer in het magazijn gezet,
en gaven zijn uniform aan iemand anders.
Er was geen kruimel brood meer in zijn zak,
aan zijn veldfles geen afdruk van zijn lippen;
er was zo'n felle wind
dat hij vanzelf gegaan is,
zijn naam liet geen herinnering.
Enkel dit dubbel vers bleef,
hij schreef het op de schoorsteen van een café:
"De dood is wel Allah's wet,
was het afscheid er maar niet".

DE VOGELS LIEGEN

Geloof het niet, jas van me, geloof het niet
dat wat de vogels zeggen;
jij die het intiemste van mezelf bedekt.

Geloof ze niet, de vogels liegen
elke lente weer.
Geloof het niet, jas van me, geloof het niet.

ANJER

Gelijk hebt u, zo mooi als de grote kunst
is wellicht niet
de dood van tienduizend mensen
en het mobiele detachement van Warschau
lijkt maar weinig op de anjer,
"die geplukt werd van de lippen der geliefde".

IK, ORHAN VELI

Ik, Orhan Veli,
schrijver van het bekende vers...
"Hoe droevig toch voor Süleyman Efendi"
vernam dat u nieuwsgierig bent
naar mijn privéleven,
ik zal u dus een en ander vertellen:
eerst en vooral: ik ben een mens
en geen circusdier of zo.
Ik heb een neus, ik heb oren,
de vorm ervan is niet mooi.
Ik woon in een huis
ik werk op een kantoor.
Ik heb geen aureool,
en geen vleugels.
Ik ben niet zo bescheiden
als de koning van Engeland,
en niet zo aristocratisch
als de butler van Celâl Bayar.
Ik hou erg veel van spinazie
en op pastei met kaas
ben ik dol.
Bezit en eigendom zeggen me niets.
Ik zweer het, niets.
Mijn naaste vrienden zijn
Oktay Rifat en Melih Cevdet.
En dan is er nog de zo vereerde geliefde;
haar naam zeg ik niet,
die moeten de literatuurhistorici maar vinden.

Ik hou me onledig met onbeduidende zaken,
en de onbeduidende zaken waar ik me niet mee bezig hou
laat ik aan de letterkundigen over.

LEVEN

1.

Ik weet het, leven is niet makkelijk,
zijn hart schenken, de geliefde bezingen;
's nachts bij het sterrenlicht wandelen,
overdag zich warmen aan de zon;
een middag door kunnen brengen,
op de heuvel van Carolica...
- de Bosporus heeft zoveel soorten blauw -
in dat blauw kun je alles vergeten.

2.

Ik weet het, leven is niet makkelijk;
maar zo is het nu eenmaal
het bed van de overledene is nog warm,
zijn polshorloge blijft tikken.
Leven, vrienden, is niet makkelijk,
sterven ook niet;

van deze wereld afscheid nemen is niet makkelijk.

VOOR JULLIE

Voor jullie, mensenbroeders,
alles is voor jullie;
de nacht is voor jullie, net als de dag;
overdag het daglicht, 's nachts het maanlicht;
de blaren in het maanlicht;
de onrust van de blaren;
de wijsheid van de blaren;
in het daglicht duizend en een soorten groen;
alle geel is voor jullie net als het roze;
een hand op de huid,
de warmte ervan;
de rust van het liggen;
goededag voor jullie;
voor jullie zijn de wiegende masten in de haven;
de namen van de dagen,
de namen van de maanden,
de kleuren van de roeiboten zijn voor jullie;
voor jullie is de voet van de postbode,
en de hand van de pottenbakker;
het zweet dat van de voorhoofden druipt,
de kogels die aan het front worden afgeschoten;
voor jullie, de graven en de grafstenen,
gevangnissen, boeien en doodstraffen;
voor jullie;
alles is voor jullie.
Ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht;
eerst waait er een briesje;
heel zachtjes wiegen
de bladeren aan de bomen;
in de verte, heel ver,
de steeds rinkelende belletjes van de waterverkopers;
ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht.

Ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht;
net dan vliegen er vogels voorbij;
heel hoog, krijsende zwermen vogels,
in de visserij worden de netten ingehaald;
voeten van een vrouw baden in het water;
Ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht.

Ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht;
de koele, zo koele overdekte bazar;
een drukte van jewelste aan Mahmutpasha;
binnenpleinen vol duiven.
Uit de dokken komt het geluid der hamers
in de lichte lentewind is er de geur van zweet,
ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht.

Ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht;
in mijn hoofd nog de dronkenschap van vroeger plezier,
schemerige bootloodsen en een villa aan het water;
de ruisende zuidwestenwind gaat liggen,
ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht.

Ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht;
er loopt een mooi meisje op de stoep;
gevloek, liedjes, ballades, geroep.
Er valt iets uit haar hand;
het zal wel een roos zijn;
ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht.

Ik luister naar Istanbul met mijn ogen dicht;
er fladdert een vogel rond je rok;
of je voorhoofd warm is of koud, ik weet het;
je lippen vochtig of droog, ik weet het;
achter de pijnbomen verschijnt een witte maan
ik begrijp dit alles uit het kloppen van je hart;
Ik luister naar Istanbul.

Romain John van de Maele

WAAR HET FRUIT VALT

I.

De stad is verkruid
als het woord van de herinnering.
Wat schimmel hier en daar
en kleuren uit vergeelde boeken.

De schim van mijn oudvader
wuijt aan de andere oever
en achter verre ruïnes
klinkt een oud Iers lied.

Nog stroomt het water
inktzwart naar zee,
waar het golfslag wordt
in de viervingerige hand
van een gebroken kompas
met windrichtingen allerhande.

II.

In een beduimd boek
werden jullie bijgeschreven.
Onder een kroon van roet
en gehuld in brandgeur.

was het een teken
aan de zandsteenwand,
of een toevallig tafereel
op weg naar ander onheil?

De muren bleven overeind
en ook de toren werd hersteld.

De windhaan kraait nooit op zondag
maar het klokgelui overspoelt
de smalle steeg
en vreet jullie verleden aan.

III.

Toen werden de pauwen gekeeld
en Dietrich zong vaarwel.
De bomen bloeiden tevergeefs
en blauwe engelen zochten de hel.

Regendagen wisten namen uit
en de stad verdronk in eenzaamheid.
het fruit viel veel te vroeg
en rotte waar distels groeiden.

Boomgaard op de heuvel
waar kersenhout verkoolt
en verweerde notelaars langzaam
onder de maretak sterven:

aan die wortels hak ik hout
tussen gisteren en morgen.

IV.

Gebeiteld Victoriaans geduld:
overgrootmoeder die schroomvallig
naar de koele camera kijkt
en even haar achtergrond vergeet.

In een grauwe straat, zo nabij,
vrijen haar weerbarstige zonen.
De oudste, tedere dwarsligger,
hoort paarden in zijn dromen.

Gekraste wereld in handformaat:
geen vuile huizen in een rij
en geen bouwvallige schoorstenen,
slechts overgrootmoeder, zo nabij,

gekneld tussen vrees en eerbaarheid,
moeder van een gewraakt geslacht.

V.

Waar het fruit valt,
schrijft een kind in het zand,
vlug en grillig, koortsig
met ongevormde hand.

verhalen en verzinsels
en onuitgesproken vragen.
De vier jaargetijden
worden aan elkaar geregen,

namen krijgen een aangezicht
en woorden worden wegen.
Het schrift wordt horizon,
vermoedens en verhalen,

sporen in verdronken bloed,
het vergeten lied der nachtegalen.

Walter Verraes

DE TIJD VAN ALBINONI

dwars door mijn herinneringen
kijk je door het venster
naar de uitgesponnen herfst der dingen
de pluimen van het pampasgras
wuiven tekens naar een vlucht van ganzen

onder de liquidambar zitten alle merels
in een plechtig kleed van feest en rouw
je ziet hun glanzend oog nu niet
dat voelt hoe winter nadert
de jaargetijden ademen mijn overlevingstijd

voorbij de meersen stroomt de Schelde
heen haar wiegelied en weer
zie heksenkringen dansen
in een wei van avondval
wanneer ik achter jou kom staan
en warmte om je vrouw zijn leg
een vochtig ogenblik

dit is de tijd van Albinoni
de zomer is vertrokken
naar de postkaart van het zuiden
het ritselblad valt eerlijk als een kleed
ik vermoed de trouwe krachten van de eik
in dit getij
er zit al lente in je knoppen
als een vrouw verborgen in een vrouw

er trekt een stoet seizoenen door ons hoofd

WERELDBEELD

de uit de hemel gevallen waanzin
(recht op het centrum van de stad)
rolde zich na de ravage wentelend op
tot schaduwen in foetushouding
(neergeslagen hoopjes verdampde mensen
op trappen en trottoirs in voorportalen)
(zwijgzaam als de pest)

kermen kon toen niet meer

ik zag het allemaal weer duidelijk voor me
toen ik die ochtend de trap afdaalde
en met beide voeten plots
in Hiroshima stond

als losgelaten kinderen op vakantie
hadden de vlinders van Lorentz die dag
nog even onschuldig
rimpels in het Patagonisch luchtruim gedanst

Nog even hadden zij van niets geweten

(opgedragen aan Eddy Van Vliet)

Jan Kees van de Werk

OUDE MAN MET DE ZACHTE HANDEN (voor Famory)

de oude
man is
dood

loopt hij
gebogen
recht
naar hut
aarde strelend
voet

maan
op rug
vleermuis
thuis in
hoge nacht

pot
kruiden
takken
poederprevel
zwijgend
ronde zit

vrouw laat

glad gesleten
stamper
vizels klinken
tussen
zang
en
handenklap

haalt hij
mijn dochters
door oog
en vingers
zacht

de oude
man is
dood

stemmen
vrouwen
nacht
ijzer razend

ijzer
ezel scheurt
de keel
ossen bloeden
oog

mennen dochters
ezel
kar vol
kip en haan

vleugelvol
zijn schoot
bereidend
woord
gehoord

aarzelt
adem
om
mijn zin
en zucht

geitevel
en kruk
tekens

op de grond
verwacht

ontvangt hij
droogte
en de regen
troost
hij mij
met kracht

zijn hut
altijd open
immer tijd
de oude
man is
dood

dorp
in kring
gedacht

hij hakt
aarde wetend
open
zaait hij
boom

beest
baby
door
de voor

ieder luistert
naar
zijn beeld
echo's
veler stem

de oude
man is
dood

masker huilt
vuur warmt
schaduw weent
knikt vogel
op twee benen

leonoor
sanne
leest hij
onze lippen
knie vult
hand

mannen draaien
tegen vrouwen
klinken kalebassen
hout op hout

spant
drumvel
zich aan
vlam
hoog
hoger
toon

de oude
man is
dood

mango's
laten los
houden bomen
adem in
waterput
draait om
handen zacht
mengt ster zich

door de nacht

J o s D a e l m a n

VOGELS VAN BREUGHEL

Telkens zit er wel één, zwart,
alsof hij nog beweging voorzag
voor klanken, kleuren,
voor spoorloze lijnen;
woorden in een eeuw
waar mensen zo snel werden
dat de toekomst stilstaat
en niemand nog iets verwacht.

Boodschap of val?
Niet voor de vogels
die verdwijnen overheen,
nog eens zoveel eeuwen;
maar voor het dansende,
feestende volk,
dat de tekens niet begreep,
dat zwijgt in alle talen.

TABLEAU-PIÈGE POUR HENRI DE BRAEKELEER

Het lege doek van een gevel in de zon.
Witte voegen en donkere stenen.
Niets beweegt haast onhoorbaar
binnen het geluid van een stad
als Antwerpen, waar zelfs de specie
van haar dialect nu ontbreekt.

Niets beweegt, geen mens aan de ramen.
Enkel een vaag perspectief
van een leven binnenskamers :
twee plastic stoelen, een kast half geopend.

Ik zou een mens willen scheppen
binnen dit tijdeloze waarin
de tijd mij niet wordt gegeven;
maar een dame brengt de was
buiten, hangt de ruimte vol wit.

HET HUIS WAAR DE POORTERS KWAMEN

Hoewel de orde bleef,
was hij een schilder
van sluiers, vergeefse rijkdom.
Het evenwicht bleef broos.

In het huis waar de poorters kwamen
werd veel bezwaar
onder het tapijt geschoven.
De blik keerde zich naar binnen.

Binnen een evenwicht van vergezichten
betrok hij de toekomst
met smalle lijnen in het perspectief
van pracht en macht.

in alle stilte,
zijn personages kunnen niet verdwijnen.

PORTRET ALS VIJFTIGJARIGE

(Gerard Dou, 1613-1675)

Hij is wat er staat.
Een Hollandse handelaar
in een gouden tijd.
Dat hij schilderde, geloof je niet.

Het portret werd uiteindelijk gekocht
door een Amerikaans bankier,
die zichzelf graag gezeten zag
naar Europese ogen gemeten.

Maar zoveel rijkdom in zulke rust
vermag geen mens meer te vergaren.

Het is duidelijk, goedmoedig en vervuld,
hij nadacht met eigen leuze en liniaal.

Hoe je je leven geven kan
aan macht, met de huid van anderen.

